

**FRISÖRLÄRARES UPPFATTNINGAR
OM DIGITALA VERKTYG I
UNDERVISNINGEN**
En fenomenografisk studie

**HAIRDRESSER TEACHERS'
PERCEPTIONS OF DIGITAL TOOLS IN
TEACHING**
A phenomenographic study

Examensarbete inom huvudområdet pedagogik
Grundnivå 15 Högskolepoäng
Höstterminen 2018

Natalie Pettersson

Handledare: Simon Ceder
Examinator: Anita Kjellström

Resumé

Arbetets art: Examensarbete i pedagogik med inriktning mot yrkesutbildning G2E, grundnivå Högskolan Skövde

Titel: Frisörlärares uppfattningar om digitala verktyg i undervisningen – en fenomenografisk studie

Sidantal: 28

Författare: Natalie Pettersson

Handledare: Simon Ceder

Datum: Januari 2019

Nyckelord: Digitala verktyg, frisörlärare, fenomenografisk ansats, sociokulturellt perspektiv

I den här studien undersöks lärares uppfattningar kring digitala verktyg i undervisningen på frisörprogrammet. Teoretisk utgångspunkt för arbetet är hur digitaliseringens roll kan ses ur ett sociokulturellt perspektiv. Insamling av data har skett genom intervjuer med kvalitativ fenomenografisk ansats och totalt har fem verksamma yrkeslärare i åldrarna 28–57 år på frisörprogrammet intervjuats. Resultatet av studien visar att kunskapen om de digitala verktygens funktion är varierad bland lärarna. Undersökningen visar även på ett samband mellan intresset för digitala verktyg och i vilken utsträckning de används i undervisningen. I intervjuerna delger lärarna skilda uppfattningar om digitaliseringens roll för lärandet. Bland annat sammankopplas skolan med vårt samhälle som blir allt mer digitalt, vilket för vissa leder till att digitala verktyg i undervisningen bör ses som en självklarhet. Dock urskiljs även uppfattningen om att digitala verktyg kan innebära ett hot för det sociala yrke som eleverna ska utbildas för.

Abstract

Study: Bachelor Degree Project in Pedagogy with a focus on vocational education G2E, first level University of Skövde

Title: Hairdresser teachers' perceptions of digital tools in teaching – A phenomenological study

Number of pages: 28

Author: Natalie Pettersson

Tutor: Simon Ceder

Date: January 2019

Keywords: Digital tools, hairdresser teacher, phenomenographic approach, socio-cultural perspective

In this study, teachers' perceptions of digital tools in teaching of the hairdressing program are examined. The theoretical starting point for the essay is how the role of digitizing can be seen from a socio-cultural perspective. The collection of data has been made through interviews with a qualitative phenomenographic approach, and five hairdressing teachers in ages 28-57 in the hairdressing program have been interviewed. The result of this study emphasizes that teachers' knowledge of digital tools' functions are varied. The examination also point to a relation between teachers' interest and actual use of digital tools when teaching. In the interviews, the teachers share different views concerning the role of digitizing when it comes to learning. Some see digital tools as a natural element in teaching as our society is becoming more and more digitizing. However, the perception is also that digital tools might pose a threat to the social profession that the students should be trained for.

Innehållsförteckning

Del 1	1
1. Inledning.....	1
1.1 Innebörden av begreppet digitala verktyg.....	1
1.2 Vad innebär att vara ”väl bekant” med digitala verktyg?	2
1.3 Syfte/ frågeställning	2
2. Litteraturgenomgång/ Tidigare forskning	3
2.1 En historisk översikt kring digitala verktyg.....	3
2.2 Digitaliseringens betydelse i skolan och i samhället.....	3
2.3 Lärares inställning till och användning av digitala verktyg i undervisningen	5
2.4 Struktur kring användandet av digitala verktyg.....	5
2.5 Fördelar och nackdelar med digitala verktyg i undervisningen.....	6
2.6 Sammanfattning av litteraturöversikten och den tidigare forskningen	7
3. Teoretisk utgångspunkt	7
3.1 Det sociokulturella perspektivet.....	7
3.2 Artefakter och mediering	8
Del 2	9
4. Metod.....	9
4.1 Fenomenografisk forskningsansats	9
4.2 Intervju som metod	9
4.3 Urval.....	10
4.4 Intervjupersoner	10
4.5 Pilotintervju.....	11
4.6 Genomförande.....	11
4.7 Bearbetning av intervjuer/Analys	12
4.9 Etiska aspekter	12
Del 3	14
5. Resultat.....	14
5.1 Tillgänglighet av digitala verktyg	14
5.2 Möjligheter och svårigheter med digitala verktyg	15
5.3 Fördelar med digitala verktyg i undervisningen	16
5.4 Nackdelar med digitala verktyg i undervisningen	17
5.5 Digitala verktygs funktion i undervisningen.....	18
5.6 Sammanfattande analys ur ett sociokulturellt perspektiv.....	18
Del 4	20
6. Diskussion	20
6.1 Metoddiskussion	20
6.2 Resultatdiskussion.....	21
6.2.1 Tillgänglighet och kompetensutveckling	21
6.2.2 Tydlig struktur.....	22

6.2.3	Formativt arbete och vikten av ett kollegialt samspel.....	23
6.2.4	Slutsats av resultatdiskussion.....	23
6.3	Förslag på vidare forskning.....	24
Del 5	.....	25
7.	Referenser.....	25
8.	Bilaga 1.....	27
9.	Bilaga 2.....	28

Del 1

1. Inledning

Digitaliseringen präglar till stor del dagens gymnasieelevers vardag och enligt skolans styrdokument ska digitala verktyg också ingå som en viktig del i skolans verksamhet. Mitt intresse har legat i att undersöka i vilken utsträckning lärare på frisörprogrammen använder digitala verktyg i sin undervisning och vad de har för inställning till dem. I en tid som präglas av ny innovativ teknik är det inte längre frågan om *om* vi ska använda tekniken i undervisningen utan *hur* vi ska använda den. Den samhällsutveckling som pågår resulterar således i att finna rätt verktyg för eleverna samtidigt som pedagogerna bör besitta en viss kunskap kring dessa (Sofkova Hashemi & Spante, 2016a). Även Skolverket (2018a) menar att digitaliseringen i samhället bidrar till att skolan måste bli mer digitaliserad för att möta det arbetsliv och vidare studier eleverna står inför. Jag undrar därför om Skolverkets indikationer på en mer digitaliserad lärmiljö är tillräcklig för att lärare ska väva in den digitala tekniken som en naturlig del i skolan eller om inställning och kunskap inför de digitala verktygen är avgörande för hur lärarna gör undervisningen mer eller mindre digitaliserad?

För att skolan ska fungera bör dess innehåll harmonisera med det kunskapssamhälle vi befinner oss i. Detta medför även att lärare måste vara medvetna om att deras pedagogiska förhållningssätt är under ständig förändring (Skolverket, 2018a). Jag tänker, förutom att synliggöra de uppfattningar kring digitala verktyg som finns bland frisörprogrammets yrkeslärare samt undersöka på vilket sätt de väljer att väva in digitala verktyg för att stödja undervisningen, också titta på vad forskningen säger om digitaliseringens roll i skolan men då utifrån ett mer generellt perspektiv inom undervisning och inte specifikt för yrkesprogrammet frisör. Eftersom utbildning och undervisning i gymnasieskolan ytterst styrs av examensmål, läroplan och ämnesplaner kommer Skolverkets skrivelser kring digitalisering att utgöra en viktig aspekt för den här studien.

1.1 Innebörden av begreppet digitala verktyg

Med ”digitala verktyg” menar jag i den här studien tre saker, *hårdvara*, *mjukvara* och *undervisningsmetod*. Digitala verktyg som begrepp kan således vara det fysiska digitala redskap som används i undervisningen, till exempel en mobiltelefon, dator eller en interaktiv skrivtavla. Med digitala verktyg menas även den produkt som finns innanför hårdvaran, till exempel en app som fyller ett pedagogiskt syfte. Digitala verktyg kan även kännetecknas vid en undervisningsmetod. Exempel på en sådan är *flippat klassrum*, som innebär att elever, med hjälp av förslagsvis Youtube, kan ta del av undervisningsmaterialet när som helst. Genom att titta på lärarens inspelade lektionsinnehåll redan innan den planerade undervisningstiden skapas större utrymme att ägna sig åt det faktiska lärandet samt intressanta diskussioner under den schemalagda klassrumstiden (Diaz, 2014).

Förkortningar som IT och IKT förekommer även i studien vilka innebär informationsteknik och informations- och kommunikationsteknik.

1.2 Vad innebär att vara ”väl bekant” med digitala verktyg?

I min studie kommer uttryck som ”vara väl bekant med” och ”ha god kännedom om” användas i beskrivningen av lärares relation till digitala verktyg. På Skolverkets hemsida under rubriken digital kompetens kan vi läsa om beskrivningen av vad som innefattar en god digital förmåga vilka sammanfattas i följande fyra punkter:

1. kunna förstå hur digitaliseringen påverkar samhället och individen
2. kunna använda och förstå digitala verktyg och medier
3. ha ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik
4. kunna lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt sätt med användning av digital teknik

(Skolverket, 2018b)

Dessa punkter sammanfattar vad som i min text kännetecknar en lärare med god digital förmåga.

1.3 Syfte/ frågeställning

Syftet med studien är att undersöka frislärares uppfattningar kring att använda digitala verktyg i undervisningen samt hur de själva använder digitala verktyg för att stödja undervisningen i klassrummet.

Relevanta frågeställningar:

- Vilka uppfattningar har lärarna kring att använda digitala verktyg i undervisningen?
- Vilka för och nackdelar ser lärarna med att använda digitala verktyg i undervisningen?
- Vad anser lärarna krävs för att digitala verktyg ska fylla en funktion i undervisningen?

2. Litteraturgenomgång/ Tidigare forskning

Nedan presenteras den litteratur som anses vara relevant för studien med utgångspunkt i dess syfte. Litteraturen ger bland annat en inblick i digitaliseringens roll för skolan och samhället i stort. Litteraturöversikten innehåller även en del skrivelser från skolverket där bland annat rapporter kring IT-användning i skolan presenteras. I kommande del presenteras även den tidigare forskning som anses vara relevant för studien. Forskningen berör lärares erfarenheter kring användandet av digitala verktyg i undervisningen samt identifierar viktiga beståndsdelar som kan vara avgörande för att digitaliseringen ska fungera väl i skolverksamheten.

2.1 En historisk översikt kring digitala verktyg

Människan har genom hela historien strävat efter att ta fram olika former av redskap för att tillgodose sina behov och förenkla de arbetsuppgifter som ska genomföras. Säljö (2002) illustrerar detta genom att ge exempel på hur vi under 1900-talet tog fram elektriska hushållsapparater som lyckades minska den fysiska påfrestningen på kroppen, som till exempel tvättning innebar innan tvättmaskin och centrifug fanns. Vad författaren menar är att människan genom sina idéer och tankar utvecklar redskap som fungerar till att underlätta vårt liv. Författaren omnämner redskapen som artefakter, produkter som är tillverkade för att kunna erbjuda specifika egenskaper. Dessa artefakter hjälper oss även att lättare förhålla oss till vår omvärld. Säljö (2002) skriver vidare om medias utveckling och hur denna bidrar till att människans kunskapsbehov därmed är föränderligt. Samspelet mellan mediala redskap och kunskap blir viktiga hjälpmedel i såväl vardags- som arbetslivet (Säljö, 2002). Dessa verktyg som framställts i syfte att underlätta vår vardag har även bidragit till en mer effektiviserad värld (Säljö, 2014). Författaren menar att vi genom praktiska verktyg kan åstadkomma saker som vi inte hade kunnat göra med enbart de fysiska förutsättningar vi fötts med.

I en publikation från Skolverket (2018a) beskrivs en historisk bild av digitaliseringen av skolan. Från att den elektroniska miniräknaren introducerades under 1970-talet vidare till 1980-talet då personatorerna hittade sin plats i de svenska skolorna. Digitaliseringens stora genomslag kom dock 2007–2008 när internetanslutningarna blev mer stabila och på så sätt bidrog till att de flesta skolorna kunde erbjuda en digital enhet till varje elev. I takt med internets tillgänglighet i skolorna blev även den digitala arbetsytan, lärplattformen, allt mer vanligt förekommande (Skolverket, 2018a).

2.2 Digitaliseringens betydelse i skolan och i samhället

Den utveckling inom digital teknik som just nu pågår i vårt samhälle bidrar till att även skolan bör ses som en föränderlig och variabel institution. Då skolan fungerar som en avspiegling till vårt samhälle är det därför viktigt att anpassa undervisningen efter den verklighet vi lever i till vardags. Skolan bör även ha förmågan att förutse kommande utveckling i samhället då dagens elevgrupper kommer att vara yrkesverksamma under en lång tid framöver. Arbetsmarknadens snabba förändring resulterar således i förändrande krav även inom utbildning (Fleischer och Kvarnsell, 2015). Även i gymnasieskolans läroplan (reviderad 2017–2018) kan vi under skolans uppdrag läsa om att eleverna ska förberedas inför den utveckling som sker i samhället när det gäller arbetsliv och digital teknik.

Genom studierna ska eleverna stärka grunden för det livslånga lärandet. Förändringar i arbetslivet, digitaliseringen och den tekniska utvecklingen, internationaliseringen samt miljöfrågornas komplexitet ställer nya krav på människors kunskaper och sätt att arbeta (Skolverket, 2011)

Hylén (2017) skriver i en slutrapport kring digitalisering i skolan att undervisning idag ska förbereda elever inför ett arbets- och samhällsliv där digital kompetens utgör en viktig aspekt. Även Fleischer (2013) menar att nutidens skola bör vara mer intellektuell om utbildning ska stå i linje med det kunskapssamhälle vi lever i idag. Fleischer (2013) jämför med utbildning under den industriella revolutionen och beskriver att skolan då hade som största fokus att göra eleverna till goda samhällsmedborgare vilket resulterade i begränsade yrkesutgångar. Fleischer och Kvarnsell (2015) skriver om samhällets globalisering och dess möjligheter men poängterar att trots en världsomfattande integrering blir människor mer och mer avlägsna från varandra. Hylén (2011) visar utifrån en analys att vi blivit mer oberoende av tid och rum när det kommer till undervisning. Skolan, som förut var den givna platsen där kunskap togs emot och förmedlades på, har idag fått konkurrens. De miljöer vi spenderar vår vardag i fungerar nu också som kunskaps och informationsplatser vilket blir möjligt genom våra datorer och smarta telefoner.

Fleischer och Kvarnsell, (2015) skriver även om hur den internationella förbindelse som främjar människans möjligheter, också ställer krav på de kunskapsinnehåll som ska förmedlas i skolan. Med utgångspunkt i både forskning och erfarenhet menar författarna att skolans primära uppgifter, i och med globaliseringen, nu är att lotsa eleverna till rätt kunskapsinhämtning i en datoriserad värld samt göra dem självständiga och samhällsdelaktiga. Även i läroplanen under gymnasieskolans uppdrag (reviderad 2017–2018) kan vi läsa följande:

Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse av hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska också ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt för att kunna värdera information (Skolverket, 2011)

Tilton och Hartnett, (2016) menar att ju fler digitala verktyg som skolan utrustas med också ställer högre krav på lärares förmåga att framgångsrikt använda dem i undervisningen. Forskningen syftar till att undersöka lärares självförtroende till att använda digital teknik och visar på att ett kollegialt samspel och ett samarbete lärare och elever emellan bidrar till att digitala verktyg kan användas på ett lyckosamt sätt.

För att elevens utveckling inom den digitala kompetensen ska bli bättre presenterade Utbildningsdepartementet under 2017 en revidering av styrdokumentet vilket innebär att digitala verktyg nu ska utgöra en ännu större del i undervisningen bland de elever som går i gymnasieskolan. En digitaliseringsstrategi presenteras i och med den nya revideringen och kan tolkas som att alla inom skolans verksamhet ska ges förutsättning att förkovra sig inom lämplig digital kompetens samt ges möjlighet till att använda digitala verktyg utifrån individuellt behov och förmåga. För att digitaliseringen ska innebära framgång i utbildning krävs det att lärare är väl bekanta med digitala medel och har god kännedom om hur de ska använda dem i ett pedagogiskt avseende (Regeringskansliet, 2017).

Hur digitaliseringen i skolan ska bemötas tycks många gånger vara svårt för lärare och rektorer att tolka. Genom ett projekt vid namn *FoU-programmet* var målet att utveckla lärares, skolledares och förvaltningsledares digitala kompetens samt finna arbetsformer som ledde till nyfikenhet, vilja och mod i att använda digitala verktyg i undervisningen (Hylén, 2017). Projektet som pågick mellan 2014 och 2016 syftade även till att finna en plan för hur den nya

läroplanens indikationer på användning av digitala verktyg i undervisningen skulle uppnås. FoU-programmet studerade olika modeller vars syfte var att stärka det förnyade arbetet med digitalisering på både klassrumsnivå och lärarlagsnivå men även på ett organisatoriskt skolplan och förvaltningsplan. Resultaten visade att de erfarenheter och kunskaper respondenterna hade kring digitala verktyg främst kom ifrån att de tagit del av andras kunnande och att de genom kollegialt lärande kunde utveckla sin undervisning så att den kom att bli mer digital. Resultatet av projektet visade även på att en kultur där lärare naturligt delar med sig av sina erfarenheter kring digitala verktyg anses bidra till bättre undervisning när det gäller planering, organisation och genomförande (Hylén, 2017).

2.3 Lärares inställning till och användning av digitala verktyg i undervisningen

Skolverket (2016) redogör i sin rapport, *IT-användning och IT-kompetens i skolan* för att allt fler elever numer har tillgång till en egen surfplatta eller dator. Satsningen kallas 'en till en' och innebär att varje elev ska ges möjlighet att hela tiden kunna arbeta med en dator eller surfplatta. Rapporten visar att gymnasieskolan är den skolformen som visat sig komma längst i sitt arbete med en-till-1-projektet och 2015 uppskattas 3 av 4 elever ha tillgång till en dator/surfplatta. Enkätundersökningar som redovisas i rapporten tyder även på att näst intill alla lärare har tillgång till egen dator samt att 8 av 10 lärare anser sig själva ha god IT-kompetens. Frågorna i undersökningen handlade även om hur de ansåg att digitaliseringen bidrog till ökat lärande och motivation hos eleverna samt om digitala verktyg ledde till måluppfyllelse. Studiens resultat från 2015 visade på att endast 3 av 10 gymnasielärare ansåg att digitala verktyg fungerade som ett hjälpmedel i den pedagogiska verksamheten. Gymnasielärares inställning till användning av digitala verktyg beskrivs i undersökningen vara återhållsam och enligt rapporten har inställningen försämrats under de senare åren. 2015 års undersökning visar att motivation och stimulans av IT i skolan minskat i jämförelse med en undersökning som gjordes av Skolverket 2012 (Skolverket, 2016).

I en finsk studie av Keijo Sipilä (2010) undersöks vilka attityder lärare har kring införandet av informations och kommunikationsteknik i undervisningen. Studien undersökte om det fanns skillnader i attityder till IKT i undervisningen mellan lärare som använde sin privata dator i undervisningen och de som fick en dator från skolan att använda. Studiens resultat pekar på att eget intresse för digitala verktyg påverkar huruvida dessa implementeras med positiv inställning i undervisningen. Sipilä (2014) har även undersökt lärares uppfattningar av information och kommunikationsteknik och vilka hinder de ser med att använda IKT i undervisningen. Studien visar på att god kompetens inom IKT leder till att digitala verktyg används i större utsträckning i undervisningen. Dock tyder resultatet av forskningen på att en majoritet av lärarna saknar förmågan att på ett framgångsrikt sätt använda sig av IKT för att stödja lärandet. Orsaken tycks vara att utbildningsinstitutionens formella system inte lever upp till den praktik som sker i klassrummen. Det vill säga att nationella utvecklingsprocesser, läroplaner och lärarutbildningar inte skapar de förutsättningar som krävs för att IKT ska fungera som en naturlig del av skolan (Sipilä, 2014).

2.4 Struktur kring användandet av digitala verktyg

Ann-Katrine Perselli (2014) har studerat lärares erfarenheter av digitala verktyg i undervisningen och menar att lärare upptäcker nya förhållningssätt och användningsområden

till digitala verktyg när de lär sig mer om hur de ska tillämpas. Perselli (2014) menar dock att trots lärarens vilja att lära sig och testa nya arbetsmetoder kan tidsbrist många gånger innebära ett hinder för detta. Lärare väljer då den enkla vägen och använder sig istället av digitala verktyg som de är mer bekväma med.

Harris, Mishra och Koehler (2009) presenterar ett teoretiskt ramverk benämnt Technological-Pedagogical-Content Knowledge (TPACK) som belyser de områden en lärare idag bör ha kännedom om. Områdena är ämneskunskap, didaktisk kunskap och kunskap om digitala medel. Modellen fungerar som en strategi till att beskriva hur läraren ska integrera digitala verktyg i sin undervisning genom förståelse för teknik, pedagogik, innehåll och sammanhang. Genom modellen fyller då det tekniska hjälpmedlet ett pedagogiskt syfte. Harris, Mishra och Koehler (2009) menar att det inte alltid är självklart hur tekniken ska användas och att digitala verktyg i sig inte alltid ger den pedagogiska effekt som önskas. Det krävs mer av en pedagog än att bara ha kunskap om hur ett verktyg fungerar. Även Hunter (2017) menar att det krävs tydlig struktur kring hur digitala verktyg bör vävas in i undervisningen och att det bör finnas en specialist inom området på skolan som stödjer lärarens användning av digitala hjälpmedel i undervisningen. Hunter (2017) tar i sin artikel upp det pedagogiska ramverket, High Possibility Classrooms (HPC) som används för att hjälpa lärare att väva in teknik i sin undervisning genom att fokusera sitt kunnande om integrering av teknik på kreativitet, offentligt lärande, teori, livsförberedelse och social situation. Hunter (2017) menar även att lärare som använder sig av en undervisningsmetod kallad High Possibility Classrooms, lättare får sina elever engagerade i klassrummet. Syftet med Hunters (2017) studie, som riktade sig till två gymnasieskolor i Australien, var inte bara att låta lärare integrera teknik i undervisningen utan även att utmana lärarna att använda sig av nya pedagogiska verktyg och se ett starkare samband mellan elevernas naturliga vardag och skolmiljön (Hunter, 2017).

2.5 Fördelar och nackdelar med digitala verktyg i undervisningen

Sofkova Hashemi och Spante (2016a) har tittat på hur undervisning med digitala verktyg som hjälpmedel både kan inbringa positiva och negativa aspekter för lärandet. Ökad drivkraft och engagemang har visats tydligare då digitala verktyg funnits med i undervisningen. Att kunna individanpassa och skapa mer variation i klassrummet har också visat sig positivt via de digitala verktygen. Författarna menar att lärarrollen förändrats från att endast förmedla ett ämnesinnehåll till att idag mer handla om guidning i alternativa arbetssätt samt att kunna erbjuda rätt redskap till eleverna att nå sina mål. Sofkova Hashemi och Spante (2016b) uppmärksammar det kollegiala samarbetet, som är nödvändigt för att kursmål, pedagogiskt upplägg och teknikmöjligheter ska fungera i gemenskap. Författarna menar att digital teknik i undervisningen fyller en funktion om förståelsen för hela verksamheten finns. En digitaliserad lärmiljö kan även innebära risker. Enligt Sofkova Hashemi och Spante (2016a) visar en del studier på att en teknikfokuserad undervisning kan leda till en allt för elevcentrerad praktik. Anledningen är att mycket av lärarens tid, som borde läggas på ämnesinnehållet, går åt till att ta fram snygga presentationsformat. Det leder i sin tur till att risken finns att ett för stort ansvar läggs på elevernas förmåga när det kommer till att på egen hand hantera de digitala verktygen.

2.6 Sammanfattning av litteraturoversikten och den tidigare forskningen

Den tidigare forskning jag lyfter ovan, som beskriver hur digitala verktyg utgör en stor del av skolväsendet idag och som generellt beskriver hur lärare använder sig av digitala verktyg, visar att det råder delade uppfattningar om på vilket sätt digitaliseringen ska implementeras i skolan och i vilken utsträckning användandet av digitala verktyg sker. Litteraturoversikten tyder även på att IT-kunskapen hos lärare är varierad vilket tycks påverka hur digitaliseringen används i undervisningen. Intresse och tidstillgång kan spela stor roll för hur användandet ser ut. Olika typer av ramverk för teknisk integration presenteras genom den tidigare forskningen. HPC och TPACK som lyfts i texten erbjuder en väg framåt för lärare och studenter i att använda digitala verktyg på ett framgångsrikt sätt. Även ett kollegialt samarbete och ett gott samspel mellan lärare och elev anses bidra till att digitala verktyg fyller en funktion i undervisningen,

Det sociokulturella perspektivet, som jag i kommande del av studien tar upp, har tillsammans med den tidigare forskningen och den fenomenografiska forskningsansatsen fungerat som utgångspunkt för att besvara de frågeställningar mitt examensarbete utgår ifrån.

3. Teoretisk utgångspunkt

I kommande del redogör jag för studiens teoretiska utgångspunkt som beskriver hur digitaliseringen inom skolan kan ses ur ett sociokulturellt perspektiv. Begreppen *artefakter* och *mediering*, utgör tillsammans med *det mänskliga samspelet* studiens centrala områden då undersökningens syfte är att synliggöra hur digitala verktyg uppfattas hos lärare samt hur digitaliseringens roll i klassrummet kan stödja undervisningen.

Med ansats i det sociokulturella perspektivet innebär samverkan med andra människor att lärande och kunskap bildas. Då lärandet genom digitala verktyg i allra högsta grad utgör en del i det sociokulturella perspektivet så anser jag att denna teoretiska utgångspunkt är lämplig för studien.

3.1 Det sociokulturella perspektivet

En viktig del i inläringens grundförutsättningar är att visa respekt för sina medmänniskor. Starkt förknippad med det sociokulturella perspektivet på lärande är den ryska pedagogen och filosofen Lev Semjonovitj Vygotskij (1896–1934) (Strandberg, 2017). Den svenska skolan lever efter Vygotskijs teorier om att *det mänskliga samspelet* innebär att vi lär och utvecklar vår tanke ihop med andra (Säljö 2012). Säljö (2014) skriver att hela vår samvaro utgår ifrån att vi lär och utbyter kunskaper med varandra. Författaren menar således att lärandet i det sociokulturella perspektivet inte går att undvika och att vi genom att utbyta erfarenheter med varandra också formas till dem vi är. Hela tiden möter vi och samlar på oss kunskap, utan att vi är medvetna om det (Säljö 2014). Författaren hänvisar till Vygotskijs tankar kring en värld där människan konstant utvecklar och förändrar sig i likhet med det samhälle vi befinner oss i. Begreppet *appropriering* omnämns och menas med att människan ständigt tar till sig kunskaper i situationer av samspel för att sedan kunna förmedla dessa vidare. Säljö & Linderoth (2002) menar att alla de kunskaper och färdigheter vi genom mötet med andra människor kommer i kontakt med befästs hos oss för att sedan sättas in i nya sammanhang.

3.2 Artefakter och mediering

Säljö (2014) benämner de fysiska redskap vi tar hjälp av i vår interaktion med omvärlden som *artefakter* och menar att hela vår tillvaro är fylld av dessa verktyg, hjälpmedel samt informations- och kommunikationstekniker. Strandberg (2017) beskriver människans verksamhetssystem och förklarar att de artefakter vi idag omges av ger människan möjlighet att ha en relation till omvärlden. Författaren skriver vidare om att verktygen skapats genom tidigare generationers färdigheter som en produkt av sociokulturell-historisk praxis. I det sociokulturella perspektivet på lärande utgör fysiska redskap i form av till exempel digitala verktyg en stor hjälp i vår utveckling till kunskap. Dessa fysiska redskap – artefakter – finns konstant i vår närhet, både i vårt privatliv och arbetsliv, och fungerar som sysselsättning eller som hjälp att lösa de problem vi ständigt möter. När vi pratar om det sociokulturella perspektivet på lärande behöver vi således även inkludera begreppet *mediering*. Mediering som begrepp betyder förmedla och förstås i detta sammanhang som att människan skapar redskapen för att uppfatta omvärlden bättre (Säljö, 2014). Säljö (2014) förklarar redskapen som språkliga eller intellektuella. Trots att vi inte alltid förstår hur de digitala verktygen fungerar, till exempel datorn, miniräknaren eller till och med vårt språk så fungerar de artefakter vi idag använder oss av som naturliga inslag i vår tillvaro. Lärandet hos oss måste därför förstås ihop med detta fenomen. De fysiska verktygen och den mentala kunskapen vi besitter utgör i kombination att vi kan hantera de situationer vi kommer i kontakt med. (Säljö 2014).

Lanz-Andersson och Säljö (2014) jämför nutidens sätt att mediera kunskap på med dåtidens, som innebar att finna information via sökning i böcker. Idag har vi genom digitala sökfunktioner snabbare åtkomst av information vilket dock ställer krav på vårt sätt att ta emot och hantera den. Författarna menar att de artefakter vi idag medierar och som är av digital karaktär gör vårt lärande mer effektivt. Att besitta en mängd specifik kunskap är inte längre något vi behöver kunna. Idag handlar kunskap istället om att kunna bemästra dessa medierande artefakter vilka vi använder oss av för att få fram information och fakta.

Del 2

4. Metod

Nedan presenteras på vilket sätt materialet för min studie samlats in för att kunna svara på studiens syfte. I kommande del redogör jag även för vald forskningsansats, urval, genomförande, forskningsetik, bearbetning av insamlat material samt beskriver studiens trovärdighet och tillförlitlighet.

4.1 Fenomenografisk forskningsansats

Då studiens syfte är att synliggöra människors skilda syn på en företeelse har en kvalitativ fenomenografisk forskningsansats valts. Innebörden av fenomenografisk forskning är att undersöka hur en människa uppfattar sin omvärld. Närmare bestämt handlar fenomenografiska forskningsfrågor om att ta reda på vilken syn en människa har på ett visst fenomen (Alexandersson, 1994).

Fenomenon kan härledas ur det grekiska substantivet *phainomenon* som betyder 'det som visar sig'. *Grafia* kan översättas till att 'beskriva i ord eller i bild'. Sammansättningen av de två delarna leder således fram till att fenomenografin 'beskriver det som visar sig'. (Alexandersson, 1994, s.112).

Larsson (1986) menar att fenomenografi handlar om att beskriva och förstå hur något kan vara. En distinktion mellan den sanna världen och den subjektivt uppfattade. Människans vetande är empiriskt, det vill säga verkligheten är så som den ter sig och verkar vara för oss. Fenomenografi intresserar sig för människors uppfattningar av fenomen i tillvaron.

Det fenomenografiska forskningsobjektet kan sammanfattningsvis karakteriseras på följande sätt: Vi vill beskriva hur fenomenen i omvärlden uppfattas av människor, detta innebär att vi är ute efter innebörder istället för förklaringar, samband eller frekvenser. Detta innebär också att vi har valt att beskriva hur något framstår för dessa människor och inte hur något egentligen är (Larsson 1986, s. 13)

Mitt val av forskningsstrategi syftar konkret till att få fram lärares uppfattningar om digital implementering i skolan samt ge en bild av hur de själva beskriver sin syn på digitala verktyg. Studien handlar således om att komma underfund med hur lärare tänker i sitt arbete med digitala verktyg i undervisningen samt att ta reda på vilka personliga uppfattningar och erfarenheter som finns hos dem. Att undersöka människans tänkande och uppfattning av olika företeelser är fenomenografins huvudsyfte (Alexandersson, 1994). I den här studien baseras uppsatsen på den fenomenala världen, det vill säga där kunskap om ett fenomen uppfattas beroende på när och var vi befinner oss. Undersökningen går således ut på att ta reda på hur lärare uppfattar fenomenet digitala verktyg.

4.2 Intervju som metod

För att besvara studiens syfte valde jag att använda mig av en kvalitativ insamlingsmetod i form av semistrukturerade intervjuer. Denscombe (2016) menar att den mindre strikta intervjuformen är av god användning då man vill komma åt mycket information. I jämförelse med en intervju av standardiserad form, det vill säga med fasta svarsalternativ, så öppnar den här typen av intervju upp för fler följdfrågor. En annan orsak till varför jag valde att använda mig av semistrukturerade intervjuer som insamlingsmetod av data var för, precis som Denscombe (2016) menar, att få ett djupt och kvalitativt undersökningsresultat. Genom att ha möjlighet i

att ändra frågornas ordningsföljd kunde jag lättare anpassa intervjuerna efter situationen och på så sätt tydligare förstå respondentens uppfattning av fenomenet som undersöktes.

I likhet med vad Olsson och Sörensen (2011) skriver så var mitt mål med en kvalitativ intervju att få nyanserade svar där frågor utanför intervjuguiden kunde ställas för att minimera felaktiga tolkningar av svaren och där intervjuklimatet skulle uppfattas lyhört och öppet. En mindre strikt intervjuform harmoniserar också bättre med den fenomenografiska forskningsansatsen som studien utgår ifrån, där just intervjuer är den vanligaste metoden för insamling av data (Alexandersson, 1994). Forskning av fenomenografisk karaktär efterfrågar inte ett svar som anses vara rätt eller fel, utan syftar istället till att personen som intervjuas kan förmedla sin uppfattning av ett objekt eller fenomen (Alexandersson, 1994). Även Kvale och Brinkman (2014) menar att kvalitativa intervjuer har som avsikt att undersöka fenomenet ur den intervjuades perspektiv och på så sätt få fram ett resultat. Genom att intervjuaren ges tid till att gräva djupt i frågorna skapas en större förståelse för den intervjuades upplevelser kring fenomenet (Denscombe, 2016). Dahlgren och Johansson (2015) titulerar denna teknik för probing, där intervjuaren ställer följdfrågor för att få ett så fullständigt och grundligt svar ifrån den intervjuade som möjligt. Frågorna kan handla om att intervjuare ber informanten att utveckla sina svar ytterligare men även genom att ifrågasätta hur personen i fråga menar med sitt svar. Författarna pratar även om icke-verbal probing vilket kännetecknas av att intervjuaren genom nickningar visar sitt intresse under intervjun (Dahlgren och Johansson, 2015).

4.3 Urval

För att få förståelse för lärares uppfattningar kring att använda digitala verktyg på frisörprogrammet samt utforska på vilket sätt de väljer att väva in digitala verktyg för att stödja den undervisning som sker i klassrummet valde jag att låta lärare från olika skolor intervjuas för min undersökning. Respondenterna var i varierad ålder och hade olika lång erfarenhet inom läraryrket. Variation i ålder och arbetslivserfarenhet har bidragit till ett mer tillförlitligt resultat då de representerar dagens heterogena lärarkår. Alexandersson (1994) menar att datainsamling som endast fokuserar på en allt för enhetlig undersökningsgrupp riskerar att gå miste om intressanta och värdefulla perspektiv som kan komma att ha betydelse för studiens resultat. Det har således varit eftersträvänsvärt att intervjupersonerna, i likhet med det Alexandersson (1994) skriver, besatt olika erfarenheter av den företeelse som studien riktat sig mot att undersöka.

Val av intervjupersoner i min studie grundar sig i ett icke-sannolikhetsurval närmare bestämt utifrån ett så kallat subjektivt urval. Detta innebär att deltagarna handplockats i syfte att leverera så relevanta och värdefulla data som möjligt för undersökningen. Val av intervjupersoner kan även tolkas som ett bekvämlighetsurval då jag utsett vissa personer jag känner att delta i min undersökning (Denscombe, 2016). Varför jag valt att intervju lärare jag lättare kommer i kontakt med beror även på att tidsåtgången varit begränsad för studien.

4.4 Intervjupersoner

Personerna som deltog i min studie var mellan 28–57 år. Deras arbetslivserfarenhet bestod av allt mellan 1 år och 18,5 år. För att säkerställa att deltagarnas identitet skulle skyddas tilldelade jag dem varsin siffra, av samma orsak fick även skolorna en fiktiv benämning men tilldelades istället en bokstav. Tabellen nedan presenteras sambandet mellan skola och lärare.

Frisörlärare 1	Skola A
Frisörlärare 2	Skola A
Frisörlärare 3	Skola A
Frisörlärare 4	Skola B
Frisörlärare 5	Skola C

I resultatdelen förkortas ”Frisörlärare 1” med ”F1” och så vidare. Respektive skola redovisas dock inte i den löpande texten.

4.5 Pilotintervju

För att säkerställa att min semistrukturerade intervjuguide skulle lämpa sig väl för min insamling av data genomförde jag en så kallad pilotstudie. I likhet med vad Bryman (2002) skriver så är tanken med en pilotstudie att se till så att det man ska undersöka blir bra i sin helhet. Pilotintervjun som gjordes med en lärare med annan ämnesbehörighet (ej yrkeslärare) innehöll vissa problem. Anledningen var en alltför strukturerad intervjuguide som inte öppnade upp för uppföljningsfrågor. Bryman (2018) menar att även frågor utanför intervjuguiden kan ställas för att tydligare förstå vad respondenten menar med sina svar. Konsekvensen av att förhålla mig för strikt till min intervjuguide blev att uppfattningar kring studiens syfte var svåra att urskilja.

I min pilotintervju startade jag även ganska omgående med att ställa frågor om mitt undersökningsområde. Kvale och Brinkman (2014) skriver att de första minuterna i en intervju bör ägnas åt till att den som ska intervjuas skapar sig tillit till intervjuaren. Även platsen som intervjun genomfördes på lämpade sig heller inte helt väl då ljud runtomkring störde inspelningen. Dessa problemen som uppkom i och med pilotintervjun beaktades för att lyckas bättre med mina kommande intervjuer.

4.6 Genomförande

Ett missivbrev skickades ut till lärarna (se bilaga 1) och samtliga utvalda svarade att de ville delta i studien. Därefter bestämde vi tillsammans om var och när intervjun skulle genomföras. En av fem intervjuer skedde över telefon. De andra intervjuerna genomfördes på respektives arbetsplats där vi höll till ostört i klassrum eller grupprum. Intervjuerna inleddes med småprat för att se till att respondenterna skulle känna sig avslappnade och bekväma med situationen samt känna tillit till mig som intervjuare (Kvale och Brinkman, 2014). Samtliga intervjuer spelades in med mobiltelefonen för att efteråt möjliggöra att transkriberingen skulle bli så trovärdig som möjligt. Genom att intervjun spelades in kunde jag flertalet gånger gå tillbaka och lyssna på vad som sagts under samtalet där även tonfall och pauser registrerats vilka anses viktiga för analysarbetet (Kvale och Brinkman, 2014). Författarna poängterar dock att intervjusituationen som äger rum ansikte mot ansikte är *en levande social interaktion* (s. 218) vilket innebär att vissa delar av en intervju, som andning och ansiktsuttryck, går förlorade (Kvale och Brinkman, 2014). Intervjuerna genomfördes inom två veckors tid vilket berodde på den begränsade tidsåtgången som fanns för arbetet.

4.7 Bearbetning av intervjuer/Analys

Precis som Alexandersson (1994) skriver kring databearbetning så har mina inspelade intervjuer skrivits ner så nära originalsvaren som varit möjligt, inklusive pauser och mumlanden. Materialet har sedan tolkats genom fyra faser vilka Alexandersson (1994) menar har olika syften. Faserna är följande:

Fas 1. *Att bekanta sig med data och etablera ett helhetsintryck*

Fas 2. *Att uppmärksamma likheter och skillnader i utsagorna*

Fas 2. *Att kategorisera uppfattningar i beskrivningskategorier*

Fas 4. *Att studera den underliggande strukturen i kategorisystemet* (Alexandersson, 1994, s.125–127).

För att få ett helhetsintryck över materialet lästes intervjuerna igenom flera gånger för att jag, i likhet med den första fasen, skulle göra mig bekant med innehållet. Genomläsningen fokuserades till att urskilja påståenden av betydande karaktär för att på så sätt finna skillnader i intervjupersonernas uppfattningar. Alexandersson (1994) skriver att en nära bekantskap med det insamlade datamaterialet gör det enklare att finna samhörigheter respektive distinktioner av människors erfarenheter kring ett fenomen. Även Larsson (1986) menar att bearbetning av materialet i form av att läsa igenom intervjuerna flera gånger är avgörande för att inte dra förhastade slutsatser om respondenternas uppfattningar. Författaren menar således att man behöver titta på materialet med kritiska ögon och inte nöja sig med de kategorier man först beslutat sig för att använda sig av. Genom att jämföra svaren hos intervjudeltagarna upprepade gånger blir det enklare att finna det karakteristiska och specifika i en uppfattning (Larsson, 1986). När ett helhetsintryck av intervjuerna skapats kunde likheter och skillnader lättare upptäckas. Fas två i min bearbetning av det insamlade materialet innebar att på ett systematiskt sätt lyckas ställa respondenternas svar i motsats till varandra för att på så sätt uppmärksamma innebörden av deras uppfattningar tydligare (Alexandersson, 1994). Dahlgren och Johansson (2015) menar att intervjuaren måste bortse från de mest ytliga olikheter för att påträffa likheter i uppfattningarna. Den fenomenografiska analysen utgår således ifrån att urskilja skillnader i folks uppfattningar men även finna samband i det insamlade materialet (Alexandersson, 1994). Dahlgren och Johansson (2015) skriver om att processen med att finna det mest karakteristiska utsagorna underlättas genom att klippa ut citaten eller använda sig av olika datorprogram som utformats speciellt för att arbeta med kvalitativa analyser. För den här studien användes färgade överstrykningspennor och tankekartor.

I fas två gjordes ett mer selektivt val av information där delar som inte ansågs vara intressant för studien valdes bort. Den tredje fasen i analysarbetet innebar att gruppera de olika uppfattningarna i kategorier för att slutligen, i fas fyra, lyckas urskilja kärnan i kategorisystemet så att studiens resultat skulle kunna presenteras. I denna fas bör författaren av studien ha bestämt sig för hur olika uppfattningarna ifrån intervjuerna får vara för att rymmas under samma kategori. Vanligt är att analysarbetet från start består av fler kategorier än vad som slutligen presenteras i den färdiga studien. Dessa kategorier som presenteras i arbetets resultatdel benämns inom fenomenografin som utfallsrum (Dahlgren och Johansson, 2015).

4.9 Etiska aspekter

I överensstämmelse med vad Olsson och Sörensen (2011) skriver angående forskningsetiska aspekter så har deltagarna informerats inför undersökningen om frivillig delaktighet, integritet,

anonymitet och förtrolighet. Olsson och Sörensen (2011) hänvisar till Vetenskapsrådets (2002) fyra centrala principer som ska garantera att deltagarna i forskningsprocessen skyddas. De fyra huvudkraven är: Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Ovanstående krav har beaktats i den här studien.

Informationskravet har uppfyllts då ett brev skickats ut till tänkta deltagare inför studien. I brevet har projektet beskrivits tydligt med begriplig information kring studiens syfte. Deltagarna har även informerats om eventuella för- och nackdelar kring deltagandet och har också underrättats i samklang med samtyckeskravet att de när som helst haft möjlighet att avbryta sin medverkan om de så velat. Konfidentialitetskravet har uppfyllts i och med att deltagarna hållits anonyma i studien. Detta har blivit möjligt genom att deras identitet endast delgetts författaren och att de i slutprodukten avidentifierats med ett fiktivt namn. I respekt för nyttjandehetskravet har intervjumaterialet inte avsetts att användas i annat sammanhang än för den här studien (Olsson och Sörensen 2011).

Del 3

5. Resultat

I kommande del redogör jag, utifrån det analysarbetet som gjorts, för studiens resultat kring hur lärare uppfattar digitala verktyg i undervisningen. Respondenternas svar har genom en fenomenografisk analysmodell kategoriserats i olika utfallsrum vilka jag presenterar nedan. De beskrivningskategorier som framkom av analysarbetet fungerar som rubriker för att presentera studiens resultat. Kategorierna är följande: *Tillgänglighet av digitala verktyg, möjligheter och svårigheter med digitala verktyg, fördelar med digitala verktyg i undervisningen, nackdelar med digitala verktyg i undervisningen, digitala verktygs funktion i undervisningen*. Resultatet sammanfattas avslutningsvis med en analys ur ett sociokulturellt perspektiv.

5.1 Tillgänglighet av digitala verktyg

Intervjuerna visar att tillgänglighet av digitala verktyg kan ha betydelse för i vilken utsträckning de används i undervisningen.

Miljö

På frågor kring användandet av digitala verktyg i undervisningen var samtliga respondenter aktiva med att använda sig av något eller flera typer av dem. Svaren utifrån lärarnas användning av digitala verktyg tyder på att datorn är det primära digitala verktyget.

Jag använder mig främst av datorn, det gör eleverna också då samtliga elever fått varsin här på skolan (F2)

Citatet ovan visar inte bara vilket digitalt verktyg som används utan tyder även på att tillgänglighet av material är avgörande för hur användningen ser ut. Användning av digitala verktyg möjliggörs på grund av att alla elever blivit tilldelade varsin dator. Samtliga lärare anser även att undervisningssal påverkar användningen av digitala verktyg vilket, utifrån det insamlade intervjumaterialet, tycks bero på lokalens utformning och dess tillhörande utrustning. I följande citat berättar frislärare 5 hur hon uppfattar skolans lokaler.

Jag upplever att det är enklare att applicera digitala verktyg i min undervisning i våra teorisalar. Där blir det smidigare då alla saker finns där inne. I salongen till exempel har vi ingen projektor eller smartboard... Det är synd eftersom även praktiska lektioner innebär en del teoretiska genomgångar (F5)

Frislärare 1 hävdar dock att trots lokaler med tillhörande digitala verktyg så används inte utrustningen mer på grund av tillgänglighet. F1 menar att de tekniska prylarna som finns i klassrummet gör henne stressad.

Det blir sådär att det kliar på kroppen, inte av entusiasm utan mer som att jag blir allergisk. *Skratt*. Jag känner stress i kroppen av att jag måste lära mig alla nya tekniska apparater (F1)

Ansvar

Under flera av intervjuerna kom även tillgänglighet av digitala verktyg i elevernas hem upp. En av lärarna berättade:

Det jag främst använder mig av är datorn och mobiltelefonen där jag bland annat gjort instruktionsfilmer för eleverna så att jag kan flippa klassrummet, men att ta för givet att eleverna kan titta på klippet hemma kan jag förstås inte göra... Alla har ju inte tillgång till internet i sina hem (F4)

Frisörlärare 4 tillägger sedan att hon är noga med att se till att eleverna under raster också ska ha möjlighet att titta på hennes material om det finns ett behov av det. Hon menar att skolan ska tillgodose alla elevers olika behov och att hon därför inte kan ta för givet att eleverna kan titta på hennes läxa hemma.

5.2 Möjligheter och svårigheter med digitala verktyg

Intervjumaterialet visar på något skilda uppfattningar kring hur lärarna ser på användningen av digitala verktyg i undervisningen. Två av fem frisörlärare uttrycker att de uppfattar digitaliseringen som krånglig och att de flertalet gånger åberopat utbildning inom just digitala verktyg.

Kompetensutveckling

Fler respondenter tycks förvånade över att skolledningen inte arbetar mer med att utbilda lärarna i digitala verktyg. Sammantaget menar lärarna att kompetensutveckling inom digitaliseringen bör förbättras för att undervisningen i större utsträckning ska präglas av digitala verktyg.

Jag tycker det kan vara lite krångligt, jag kan ju säga att jag kan känna såhär, att jag har ju åberopat på ett medarbetarsamtal att jag skulle behöva lite mer utbildning inom det och vad det finns (F1)

Frisörlärare 1 berättar vidare att hon inte har fått någon utbildning alls kring hur digitala verktyg kan och bör användas, förutom en kurs i hur man gör en PowerPoint-presentation. Detta medför att F1 känner osäkerhet kring att använda digitala verktyg i undervisningen på grund av att hon fått för lite fortbildning inom det. Även frisörlärare 2 uttryckte att digitaliseringen kändes svår vilket redovisas i kommande citat:

Ibland är digitaliseringen svår att få till. Ja alltså jag är väl ingen som använder så mycket som många andra om jag jämför mig (...) Jag tror att intresse för digitala verktyg är avgörande för hur mycket man använder det (F2)

Frisörlärare 2 kopplar samman intresse och mängden användning vilket för henne innebär att hon ägnar mer tid till lektioner utan digitala verktyg då hon inte finner någon entusiasm till det. F2 säger även under intervjun att hon inte kan så mycket som hon skulle vilja och att utbildning och tydligare styrning från ledningen hade varit önskvärt.

Kreativitet

Frisörlärare 4 uppfattar däremot digitaliseringen som ”jätteroligt!” och menar på att digitaliseringen står för möjligheter och en självklarhet att använda sig av.

Jag tänker att vi måste ta vara på de möjligheter som finns i att använda digitala verktyg i undervisningen. Jag tycker det finns otroliga möjligheter med digitaliseringen. Ehm.. och det finns också väldigt mycket att lära och utveckla. Och jag tror vi måste hänga på det som sker i samhället. Jag ser det som en självklarhet att använda mig av de digitala hjälpmedel som finns (F4)

Citatet ovan illustrerar att skolans värld bör harmonisera med det samhället vi lever i till vardags. Uppfattningen pekar också på att det finns mycket att lära inom digitala verktyg och att digitaliseringen är en så kallad icke-fråga i dagens skola. Att se möjligheter i de digitala verktygen som finns att tillgå innebär även att få känna sig kreativ. Frisörlärare 4 menar att elevernas koll på den digitala världen kräver att också lärarna bör bli insatta och se möjligheter med digitaliseringen.

Eleverna har ju ofta ganska bra koll på mycket inom den digitala världen och det känns ofta som att dom tycker det är bra att man hänger med på det. Jag känner mig kreativ när jag får använda mig av olika digitala redskap (F4)

Kunskapsbildning

Intervjuerna synliggjorde också, förutom lärarnas uppfattningar kring att digitaliseringen kan vara svår att få till, att den digitala världen vi lever i även är en viktig del av skolans uppdrag. Lärarna signalerar dessutom att elevernas intresse för digitala verktyg är en giltig orsak till varför skolan bör anamma fenomenet. Då några av respondenterna ser ett samband mellan inläring och digitalisering visar det empiriska intervjumaterialet på att digitala verktyg kan ses som en hjälp till kunskapsbildning.

Att använda digitala verktyg i undervisningen fungerar som ett hjälpmedel för mig att nå ut med kunskap till eleverna på olika sätt. För mig är det viktigt att möta eleverna där de befinner sig just nu, och många gånger kan digitala verktyg hjälpa mig att nå fram (F5)

5.3 Fördelar med digitala verktyg i undervisningen

Utifrån intervjuerna framgår det att fördelarna med digitala verktyg bland annat handlar om möjligheter att komma åt nytt material och smidighet i att söka information, både för lärare och elever.

Att möta olika behov

Frisörlärare 4 anser att digitaliseringen medför en mängd fördelar. F4 menar att tillgången av digitala verktyg innebär större möjlighet att nå ut och möta alla elevers olika behov.

Vi arbetar mycket med digitala verktyg för att möta eleverna där de befinner sig. Liksom finna vägar att förmedla kunskap på som de tycker är lite roligare. (...) Jag ser även en fördel med digitala verktyg då elever med exempelvis dyslexi kan få sitt material inläst (F4)

Flera av de intervjuade ansåg även att digitaliseringen förde med sig en variation i undervisningsinnehåll vilket de sett varit uppskattat hos många elever. Fyra av fem lärare uttryckte att digitaliseringen i skolan öppnade upp för kreativitet i att utforma nya sätt att undervisa på vilket de även ansåg som motiverande för eleverna. Till exempel uppfattade några lärare att eleverna blev mer intresserade av undervisningen om digitala verktyg vävdes in. En lärare uttryckte följande:

Jag tycker mig se ett större engagemang i eleverna när jag väver in digitala verktyg i undervisningen. Dom är ju ofta så vana att använda datorn och telefonen privat och därför tilltalar det dom. Undervisning med digitala verktyg alltså. (F5)

Intervjuerna visade även på att digitala verktyg som hjälpmedel under elevernas arbetsprocess med skriftliga inlämningar var gynnsamt. Funktionen av att dela dokument i exempelvis Word ansågs fördelaktigt både för lärare och elever då samarbetsförmågan mellan eleverna underlättades och den formativa kommunikationen förbättrades mellan lärare och elever.

Dels så tycker jag att digitala verktyg är sjukt effektivt när det kommer till bedömningsunderlag för mig som lärare. Det har en härlig validitet känns det som (F4)

Även skolans lärplattform nämndes bland flera lärare som ett sätt att möta olika behov. Kommunikation med elever och kollegor tycktes underlättas genom den digitala arbetsytan. Genom lärplattformen uppfattade lärarna att en formativ återkoppling till eleverna enklare kunde upprätthållas. Lärarna framställde även lärplattformen som en möjlighet till att ta del av varandras planeringar och på så sätt enklare täcka upp för varandras lektioner

Det underlättar att ha vår planering upplagd på lärplattformen. Skulle jag till exempel vara sjuk kan en kollega enkelt gå in och kolla vad som är planerat för lektionen och vilket material som behövs (F5)

Sociala medier som inspiration och kommunikation

Sociala medier omnämndes i intervjuerna där appen Instagram lyfts som positiv för att inspirera eleverna. Appen ansågs även gynnsam för lärarna då de själva genom den kunde hitta material till lektionerna, det vill säga som ett komplement till de undervisningsmaterial som skolorna tillhandahöll.

Instagram är bra att hitta inspiration till mina lektioner. De böcker med frisyrbilder vi har på skolan är inte alltid så attraktiva för eleverna (F2)

En lärare berättade även om ett slutet Instagram-konto som skapats för deras klass där lärare och elever kunde ge formativ återkoppling till varandra genom att fota och lägga upp bilder på praktiska arbeten som utförts.

5.4 Nackdelar med digitala verktyg i undervisningen

I kontrast mot de fördelar lärarna under intervjuerna nämner så synliggörs även mindre bra sidor av en digitaliserad lärmiljö.

Att lära sig sociala koder

Trots många positiva sidor visade även intervjumaterialet på att lärarna ibland uppfattade digitaliseringen i skolan som negativ. På ett yrkesprogram, som frisörprogrammet tillhör, ska en del av undervisningen bedrivas i miljöer som efterliknar en så autentisk arbetsmiljö som möjligt. En av de intervjuade frisörlärarna uttryckte oro inför att digitaliseringen kan innebära ett hot för servicen och det goda bemötandet gentemot de kunder eleverna träffar under deras salongspass i skolan.

Digitaliseringen får inte ta bort service och bemötande. Jag menar att eleverna måste lära sig sociala koder, som att veta hur man svarar i telefon, hur man tar i hand och över lag kunna bemöta andra människor. Vi måste få eleverna att förstå hur det sociala mötet med andra människor går till. Jag tror att vi kan bli lite osociala med alla digitala verktyg (F1)

Intervjumaterialet visade tydligt på att frisörlärare 1 kände osäkerhet inför att använda digitala verktyg i undervisningen vilket kunde tolkas genom den övertygelse kring digitaliseringens negativa sidor hon ville förmedla.

Försumlighet

Flera lärare uppfattade även att elevernas slarv med att få med sig rätt material till lektionerna, i det här fallet datorn, innebar ett hinder i att arbeta digitalt och när eleverna väl hade med sig datorn uppstod oro över att inte ha möjlighet att hela tiden kontrollera att de ägnade sig åt rätt saker på lektionstiden. I samtliga intervjuer kom appar som Instagram, Facebook och Snapchat upp vilka påstods distrahera eleverna under deras arbete.

Jag kan tyvärr inte ha kontroll över alla elever hela tiden på lektionen, ibland tror jag de är inne på Snapchat och Instagram vilket ofta inte hör till lektionen. Det blir mycket tjat och det är tröttsamt (F3)

Även IT-strul omnämndes i samtliga intervjuer där en lärare genom följande citat illustrerade konsekvensen av en icke fungerande digitaliserad undervisning.

Sen är det även en nackdel när nätet ligger nere, som idag, då står ju faktiskt hela undervisningen still om man har ett digitalt prov. Man måste hela tiden ha någon form av back up (F3)

Gemensam åsikt bland lärarna kring IT-strul var att krånglet vållade till tröghet i arbetet och att samtliga lärare ansåg att IT-supporten på respektive skola kunde vara bättre. Förutom en önskan om förbättrad support på IT-fronten var även näst intill samtliga frisörlärare eniga om att se digitala verktyg som ett sätt att inspirera eleverna samt ett nytt sätt att ta till sig kunskap på. Lärarna var dock samtidigt överens om att brist på tid sågs som det största hotet mot att väva in digitala verktyg i undervisningen. De menade på att det var svårt att avsätta tid till att lära sig om digitaliseringen såvida de inte ägnade sin fritid till det.

Digitala verktyg skapar inspiration. Inspiration att finna material såväl för mig som för eleverna. Men det krävs kunskap. Och tiden för det är ofta ett problem. Svårt att avsätta arbetstiden till det när det finns så mycket annat man måste ta tag i (F2)

5.5 Digitala verktygs funktion i undervisningen

Lärarnas reflektioner kring digitala verktygs funktion i undervisningen kan sammanfattas genom en och samma uppfattning, att det handlar om en god didaktisk kompetens.

Ett didaktiskt val

Intervjuerna behandlade även frågor kring vad lärarna ansågs krävas för att digitala verktyg skulle fylla en funktion i undervisningen. En gemensam uppfattning som framgick var att samtliga av de intervjuade lärarna ansåg sin egen kompetens inom digitala verktyg som något bristfällig. I intervjuerna kopplades även kompetens och funktion ihop varpå lärarna menade att kompetens inom digitaliseringen är grundläggande för att användning av digitala verktyg ska fylla en funktion i undervisningssammanhang.

Mer utbildning inom digitala verktygs användningsområden hade varit bra för att använda dem på rätt sätt. Så att det finns ett syfte med att använda dem (F1)

Även frisörlärare 3 och frisörlärare 5 uppfattade sin egen kunskap om digitala verktyg som jätteviktig då eleverna idag är så pass kunniga på området.

Min kunskap är jätteviktigt för att digitala verktyg ska fylla en funktion, speciellt när eleverna är så pass kunniga idag (F3)

Kunskap till digitala verktyg är a och o för de ska fylla en funktion. Jag som lärare måste vara förberedd så att jag kan tillgodose eleverna med material som är passande och som tilltalar dem (F5)

Citaten ovan tyder på att kompetensutveckling inom digitala verktygs användningsområden är önskvärt bland frisörlärarna. Det analyserade intervjumaterialen visar på att deras gemensamma uppfattning kring hur digitala verktyg ska användas för att fylla en funktion i undervisningen kan kopplas samman med deras egen kompetens inom området. Den generella uppfattningen är att digitala verktyg i sig inte främjar lärandet om det inte finns en tydlig tanke bakom hur materialet ska användas.

5.6 Sammanfattande analys ur ett sociokulturellt perspektiv

Analysarbetet av intervjuerna tyder på att digitala verktyg fungerar som ett pedagogiskt hjälpmedel till att främja samspelet mellan elever. I resultatet av intervjuundersökningen framgick det att datoranvändningen stärker kommunikationen när eleverna samarbetar med uppgifter i skolan. Funktionen av att dela dokument i Word beskrivs underlätta grupparbeten då alla har tillgång till samma material. Digitala verktyg uppfattas alltså, trots att det i studien även visat på en del negativa sidor, som bidragande till det sociala samspelet likt Vygostskijs

teorier om att vi i gemenskap med andra utvecklar vårt sätt att tänka (Säljö, 2012). Ur studiens resultat framkommer dock även problematik när det kommer till datoranvändning i undervisningen. Fler lärare uttrycker frustration över att de inte alltid kan lita på om eleverna använder datorn till det som hör lektionen till. Lärarna menar att det sociala samspelet som sker mellan eleverna inte fungerar om några elever ägnar sig åt fel saker under exempelvis grupparbeten.

Lärarnas samspel uppfattas underlättas genom digitala verktyg och i intervjuerna omnämns datorn och lärplattformen som ett gynnsamt hjälpmedel för god kommunikation i kollegiet, det vill säga som en medierande artefakt i det mänskliga samspelet. Flera av de intervjuade frisörlärarna uttryckte även att de tog lärdom av varandra då deras olika erfarenheter och kunskaper av digitala verktyg kunde utbytas i ett socialt samspel. Det sociala samspelet är, som tidigare berörts, en central del i det sociokulturella perspektivet (Säljö, 2014) och via skolans lärplattform kan ett samspel mellan elever och lärare fungera även på distans. De kommunikativa verktygens funktion – artefakterna – är bidragande för att arbeten ska kunna bedrivas i samspel med avstånd ifrån varandra vilket även Strandberg (2017) skriver om. Intervjuresultaten visar på att just digitala metoder, som exempelvis flippat klassrum, bidrar till ett socialt samspel utanför klassrummets fyra väggar. Metoden möjliggör så att eleverna kan utföra vissa moment vilken tid på dygnet som passar dem bäst, vilket är gynnsamt för att möta dess olika behov.

Att den nya digitaliserade skolvärlden bidrar till många möjligheter visas i flera intervjuer. Men även rädsla och okunskap inför de olika digitala verktygen antyds i samtalen. Säljö (2014) menar dock att vi genom de verktyg och system vi har tillgång till idag enklare kan kommunicera och samarbeta med varandra. Tillgången till digitala verktyg bidrar även till god kommunikation världen över. Till de digitala verktygen hör även sociala medier. Appar som Facebook, Instagram och Snapchat omnämndes i samtliga intervjuer men sågs delvis som ett problem då de distraherade eleverna i deras arbete i klassrummet. Dock uppfattade de flesta lärare just Instagram som gynnsamt för att finna inspiration och kommunicera med andra människor. Säljö (2014) menar att samverkan via sociala medier, som innebär att vi kan ta del av andras erfarenheter och samtidigt dela med oss av våra egna kunskaper, bidrar till ökad förståelse för det lärande och den utveckling som sker i vår omvärld.

Utifrån studiens resultat framkommer det att lärarna besitter olika kunskaper kring digitala verktyg vilket tycks bero på sociokulturella förutsättningar. Deras privata användande och den digitala kompetensen framstår som betydande för i vilken utsträckning de väver in digitala verktyg i sin undervisning. Dessa olikheter gäller även eleverna vilket leder till att det kan vara svårt att generalisera vilka digitala verktyg som främjar lärandet i undervisningen. Inom frisörutbildning används olika redskap i syfte att förmedla kunskap. Detta kan vara allt ifrån fysiska verktyg i form av kam och sax till språkliga redskap för att verbalt kunna förmedla det som ska läras. Idag är vi även berikade med möjligheten att förmedla kunskap genom digitala verktyg och i takt med digitaliseringens snabba utveckling utvecklas också dessa redskap. En tanke som väckts hos mig under analyserandet av resultatet är därför att det tycks vara en skillnad i hur digitaliseringen används beroende på om lärandesituationen består av teoretiska eller praktiska moment. Då det praktiska hantverket behöver mer analogt och hantverksmässigt lärande drar jag slutsatsen att digitala verktyg lämpar sig bättre för de teoretiska undervisningsmomenten.

Del 4

6. Diskussion

I kommande del diskuteras studiens genomförande och resultat med utgångspunkt i följande frågeställningar:

- Vilka uppfattningar har lärarna kring att använda digitala verktyg i undervisningen?
- Vilka för och nackdelar ser lärarna med att använda digitala verktyg i undervisningen?
- Vad anser lärarna krävs för att digitala verktyg ska fylla en funktion i undervisningen?

Avslutningsvis ges förslag på vidare forskning som anses vara intressant för området.

6.1 Metoddiskussion

Syftet med studien var att undersöka frisörlärares uppfattningar kring att använda digitala verktyg i undervisningen. Valet av fenomenografisk forskningsansats lämpade sig väl då mitt arbete gått ut på att synliggöra lärarnas gemensamma uppfattningar men även uppmärksamma skilda sätt att se på ett fenomen. Kombinationen av det sociokulturella perspektivet som teoretisk utgångspunkt och den fenomenografiska analysmodellen skapade möjlighet att i min studie få svar på lärares uppfattning om digitala verktyg i undervisningen. För att undersökningen både skulle kunna ses ur ett empiriskt och ett teoretiskt sammanhang ansåg jag att detta tillvägagångssätt lämpade sig bäst. Valet av fenomenografisk forskningsansats grundade sig även i att jag ville urskilja variationen i lärarnas olika uppfattningar snarare än att finna likheter i deras tankar kring digitala verktyg. I enlighet med vad Alexandersson (1994) skriver så kunde jag genom denna ansats enklare urskilja respondenternas uppfattning av fenomenet utan att gräva efter ”rätta” svar. För att få fram frisörlärares uppfattningar kring digitala verktyg där jag även kunde få förståelse för på vilket sätt de valt att applicera dem i sin undervisning valde jag att utföra intervjuer av kvalitativ karaktär. I likhet med vad Kvale och Brinkman (2014) skriver så var målet med mina intervjuer att förstå valt forskningsområde utifrån respondenternas egna perspektiv. Jag använde mig därför av en semistrukturerad intervjuguide för att deltagarna i min undersökning skulle kunna ge ut så mycket information kring deras uppfattningar av fenomenet som möjligt (Denscombe 2016). Genom att använda mig av en semistrukturerad intervjuguide hade jag även möjlighet att ändra frågornas ordningsföljd beroende på hur de lämpade sig bäst i de olika intervjuerna. Detta medförde ett djup i mina samtal med frisörlärarna vilket den kvalitativa forskningsintervjun kännetecknas av (Kvale och Brinkman, 2014; Denscombe, 2016). Enkäter och observationer valdes bort då intervjuer anses bäst lämpade för den fenomenografiska ansatsen (Alexandersson, 1994). I efterhand hade jag dock kunnat se observationer som ett komplement för min datainsamling då det säkerligen bidragit till ökad förståelse för hur lärarna valt att implementera digitala verktyg i sin undervisning.

Då tidsperioden för mitt arbete varit begränsad valde jag ut mina deltagare via ett så kallat subjektivt urval (Denscombe, 2016). Totalt deltog fem frisörlärare vilket kan tyckas lite för att kunna dra allmänna slutsatser till mitt forskningsområde. Dock var deltagarna i varierad ålder samt hade sina arbeten spridda på olika platser i Sverige. Detta bidrog till ett trovärdigt resultat som kan representera Sveriges frisörlärares uppfattningar kring digitala verktyg. På grund av

att deltagarna kom ifrån olika delar av Sverige genomfördes en av intervjuerna via telefon. I jämförelse med de intervjuer som skedde ansikte mot ansikte så kändes telefonintervjun mindre personlig vilket medförde att intervjudeltagaren blev mer spänd och nervös. Att jag även startade ganska omgående med mina forskningsfrågor i telefonintervjun kan ha haft betydelse för att intervjun inte flöt på som jag ville. Kvale och Brinkman (2014) menar att allmänt småprat inför intervjufrågorna är gynnsamt för ett behagligt intervjuklimat. Att telefonintervjun kändes mindre personlig kan även ha att göra med att den genomfördes först ut efter min pilotintervju. Kvale och Brinkman (2014) beskriver intervjuer som en process där erfarenhet i att intervjua kommer genom övning vilket krävs för att bringa goda intervjuresultat. Tack vare att jag genomförde en pilotintervju märkte jag även att det var en utmaning att ställa frågor som fick respondenterna att svara på studiens syfte. Trots min goda vana att samtala med andra människor såg jag detta som en utmaning. Tidsåtgången för arbetet innebar även begränsningar i att genomföra ytterligare samtal för eventuella kompletteringar. Jag ansåg dock att det material mina intervjuer resulterade i skulle vara tillräckliga för att få syftet besvarat. Om eventuella kompletteringar av frågor hade visat sig ge ett annat resultat än det jag här i min studie redovisar för kan jag dock inte svara på.

Genom tydlig beskrivning av analysarbetet, som finns att hitta under metod-delen, stärktes studiens tillförlitlighet. Analysarbetet utgick ifrån fyra faser (Alexandersson, 1994) där jag med utgångspunkt i studiens frågeställningar fick fram olika beskrivningskategorier. Validiteten har i resultatdelen stärkts genom att jag delgett läsaren citat ur intervjuerna.

6.2 Resultatdiskussion

I kommande del diskuteras studiens resultat och sätts i förbindelse till den tidigare forskningen som tidigare lyfts, arbetets frågeställningar samt arbetets teoretiska begrepp. I analysarbetet framkom olika beskrivningskategorier vilka diskuteras nedan. Beskrivningskategorierna har i resultatdiskussionen tilldelats nya rubriker vilka är: *Tillgänglighet och kompetensutveckling, tydlig struktur och formativt arbete och vikten av kollegialt samspel*. Diskussionen avslutas med en slutsats av resultatet.

6.2.1 Tillgänglighet och kompetensutveckling

Utifrån de samtal jag under min datainsamling haft med olika frisörlärare har jag fått ta del av många intressanta tankar och uppfattningar som svarar på studiens frågeställningar. Idag är ny digital teknik en naturlig del av elevernas vardag och även för de flesta lärare. Digitaliseringens snabba utveckling bidrar till att skolan måste anamma detta fenomen för att hänga med i samhällsutvecklingen. Resultatet av min undersökning visar att datorn är det digitala verktyg som används mest bland frisörlärarna där några av respondenterna är mer aktiva i sitt användande än andra. I jämförelse med skolverkets (2016) rapport kring IT-användning och IT-kompetens i skolan, där 8 av 10 lärare ansåg sig ha god kompetens inom digitala verktyg, så var samtliga respondenter i mina intervjuer eniga om att de skulle behöva mer utbildning inom just digitalisering. Intervjumaterialet tydde även på att tillgänglighet av material påverkade i vilken utsträckning lärarna valde att använda sig av digitala verktyg i sin undervisning, där även tidsaspekten ansågs betydelsefull. Några av de intervjuade lärarna påpekade att de säkerligen känt sig tryggare med digitala verktyg och dess användningsområden om de getts mer tid för att orientera sig inom dem. Lärarna menade att deras arbetslust till att få fram förbättrade

undervisningsmodeller genom digitala verktyg avtog på grund av att tiden inte fanns. Detta kan ställas i likhet med Ann-Katrin Persellis studie som visar på att lärare som inte ges utrymme att utforska digitaliseringens möjligheter hindras från att våga testa nya sätt att undervisa på (Perselli, 2014). Lärarnas upplevelser kring de svårigheter som uppkommer av bristen på kompetensutveckling inom digitaliseringen samt avsaknad av tid för ändamålet står dock i kontrast till skolverkets skrivelser. Enligt en revidering av Gy11 ska läraruppgifterna innebära att driva skolans verksamhet framåt för att tillgodose eleverna med de kunskaper inom digital teknik som krävs för att stå till arbetsmarknadens förfogande (Skolverket, 2011). Detta blir en utmaning då majoriteten av lärarna belyser sin egen kunskapsbrist i att använda digitala verktyg.

6.2.2 Tydlig struktur

It-strul, slarv ifrån elevernas sida med att få med sig rätt material samt okunskap kring digitalisering bland lärare är ämnen som flitigt diskuteras i intervjuerna. Fler lärare menar att struktur kring användandet av digitala verktyg är avgörande för i vilken utsträckning de tillämpas. Denna struktur kring hur de olika digitala hjälpmedlen ska användas tycks saknas på samtliga skolor vilket framgår i samtalen med lärarna. I studier som lyfts under arbetets tidigare forskning talas det om olika ramverk som med fördel kan användas för att digitala verktyg ska fylla en pedagogisk funktion. Harris, Mishra och Koehler (2009) menar att ämneskunskap, didaktisk kunskap och kunskap om digitala verktyg tillsammans utgör de områden en lärare bör behärska för att bedriva god undervisning genom digitala verktyg. Utifrån de resultat som framkom av mina intervjuer uppfattar lärarna generellt att de brister i kunskapen om digitala verktyg. Detta visar sig genom att flera av respondenterna efterfrågat utbildning inom digitala verktyg för att stärka sin trygghet och kunskap i att använda dem. Intervjuerna visar dock på att en minoritet av respondenterna, trots efterfrågan på kompetensutbildning, anser sig ha god digital kompetens och menar att digitala verktyg i undervisningen inspirerar och motiverar eleverna till kunskapsbildning. Dessa upptäckter visar på en koppling mellan intresse för digitala verktyg och förtjusning i att väva in dessa i undervisningen. Detta framgår också i Sipiläs artikel, som talar om att de lärare som använder digitala verktyg privat också är mer positiva till att applicera dem i sin undervisning (Sipilä, 2010). Några lärare var också eniga om att det var av stor vikt att se sambandet mellan skolan och elevernas naturliga vardag.

Gällande digitaliseringens för och nackdelar i undervisningen är skillnaden i uppfattningar ganska så liten mellan respondenterna. Under intervjuerna talade fler lärare om att digitala verktyg bidrog till att möta eleverna på deras nivå för att uppmuntra dem i deras lärande. Fleischer och Kvarnsell (2015) beskriver skolan som en avspeglning till vårt samhälle där undervisningen idag alltmer bör anpassas efter det vardagsliv som eleverna är bekanta med vilket också kan kännetecknas vid respondenternas utsagor. Dock signalerar en lärare oro över att digitaliseringens framfart inte helt får ta överhand. Trots att skolan måste hänga med i samhällsutvecklingen menar läraren att vissa delar av undervisningen, som till exempel att öva på att bemöta kunder, inte kan ske genom digitala verktyg. Användning av digitala verktygen tycks lämpa sig olika bra beroende på lärandesituation.

6.2.3 Formativt arbete och vikten av ett kollegialt samspel

Under mina intervjuer omnämns kommunikativa verktyg i form av word-dokument, lärplattform och flippat klassrum, vilka uppfattas som gynnsamma för den formativa lärprocessen.

Jag försöker arbeta mycket med den formativa bedömningen. Via vår lärplattform kan jag kommunicera med mina elever ofta. (F5)

Citatet svarar på Diaz (2014) tankar kring att digitala verktyg skapar fler vägar att arbeta överensstämmande med de styrdokument läraren har att förhålla sig till. De digitala verktygen ger även läraren möjlighet att genom den moderna tekniken arbeta på ett mer formativt sätt. Diaz (2014) menar inte att formativt arbete endast kan genomföras med digitala verktyg men hävdar att det formativa arbetet underlättas genom digitaliseringens möjligheter att arbeta på ett mer systematiskt tillvägagångssätt. Detta håller respondenterna i min undersökning med om och tillägger även, i samklang med Säljö (2002), att det kollegiala samspelet förbättras genom utbyte av erfarenheter samt genom de kommunikativa verktygen som bland annat finns att tillgå genom skolornas lärplattformar. Tilton och Hartnett (2016) och Sofkova Hashemi och Spante (2016b) menar att det kollegiala samarbetet är gynnsamt för en utveckling inom digital kompetens. Även resultatet av *FoU-programmet* visade på samma sak (Hylén, 2017).

6.2.4 Slutsats av resultatdiskussion

Denna studie visar på både gemensamma såväl skilda uppfattningar av digitaliseringens roll i skolan. Samtliga lärare är eniga om att kompetensutveckling inom digitala verktyg bör främjas, även tid för reflektion och utbyte lärare emellan anses vara gynnsamt för att digitaliseringen ska fungera som ett komplement i undervisningen. I studien lyfts tidigare forskning (Harris, Mishra och Koehler, 2009; Hunter, 2017) som indikerar om att det behöver finnas en tydlig struktur kring hur digitala verktyg ska användas för att fylla en funktion i undervisningen. I intervjuer med fem frislärare upplever jag att denna tydliga struktur tycks saknas på fler av de olika arbetsplatserna.

Teknikens snabba utveckling och de artefakter vi idag har möjligheten att omges av bidrar, enligt Strandberg (2017), till att varje enskild individ kan ha en förbindelse med vår omvärld. Dessa digitala artefakter, som mer och mer ses som en naturlig del i vårt samhälle, bidrar till att även skolan bör förstå digitaliseringens betydelse för lärandet. Vad jag syftar på är den digitaliserade arbetsmarknaden som väntar efter avslutade studier vilken kräver att eleverna behärskar digitala verktyg. Inte minst frisöryrket tillhör en bransch som blir mer och mer digitaliserad vilket visar sig på flera sätt. Bland annat väljer allt fler salongen att ansluta sig till bokningssystem som finns tillgängliga online, även kommunikationen till kunderna sker idag allt mer ofta via sociala medier.

Frågan jag ställer i inledningen av studien kring om användning av digitala verktyg styrs av inställning och kunskap blir efter analyserandet av resultatet besvarat. Det blir tydligt att lärarna väljer att väva in digitala verktyg i sin undervisning om de bemästrar dem. Kunskapen kring dessa leder i sin tur till god inställning inför att tillämpa dem i klassrummet. För mig är det därför svårt att förstå att lärare idag inte tycks få den möjlighet till kompetensutveckling som krävs för att med god förmåga behärska digitala verktyg i undervisningen. Utifrån den forskning som lyfts i studien kring de fördelar digitala verktyg kan föra med sig för lärandet så anser jag, utefter att ha analyserat materialet, att lärarna inte verkar ha utvecklat ett fullt fungerande

pedagogiskt förhållningssätt till digitaliseringen i undervisningen. Harris, Mishra och Koehler (2009) menar att ämneskunskap, didaktisk kunskap och kunskap om digitala medel tillsammans bidrar till att digitala verktyg fyller en pedagogisk funktion. Att bara kasta in ett digitalt verktyg i undervisningen bidrar således inte till att lärandet stärks om det inte finns en plan för på vilket sätt det ska användas och i vilket syfte. Då strukturen kring hur användandet av digitala verktyg tycks saknas på de skolor lärarna i min studie arbetar på så anser jag att detta är något som omgående behöver förbättras. Samhället och det stundande arbetslivet förväntar sig digital kompetens hos eleverna vilket ställer krav på lärare och skola.

6.3 Förslag på vidare forskning

Genomförandet av studien har gett mig inblick i lärares uppfattningar kring digitala verktyg i undervisningen. Då studiens resultat bland annat visar på att frisörlärarna önskar mer utbildning inom digitala verktyg, så anser jag att det hade varit av intresse att genomföra en aktionsforskningsstudie som syftar till att just utbilda lärare inom digital kompetens. Då eleverna utgör en viktig del i sammanhanget anser jag att det hade varit av intresse att även inkludera deras uppfattningar av digitaliseringens roll i undervisningen för att sedan jämföra dessa resultat med varandra.

Del 5

7. Referenser

- Alexandersson, M. (1994). Den fenomenografiska forskningsansatsens fokus. I B. Starrin & P-G. Svensson (Red.), *Kvalitativ metod och vetenskapsteori* (s. 111–136). Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (1. uppl.) Malmö: Liber ekonomi.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3:e Uppl.) Stockholm: Liber.
- Dahlgren, L-O & Johansson, K (2015). Fenomenografi. I A. Fejes & R. Thornberg (red.), *Handbok i kvalitativ analys*. (2:a uppl.) (s. 162–175). Stockholm: Liber.
- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (3:e uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Diaz, P. (2014). *Arbeta formativt med digitala verktyg*. Lund: Studentlitteratur.
- Fleischer, H. (2013). *En elev - en dator: kunskapsbildningens kvalitet och villkor i den datoriserade skolan*. Diss. Jönköping: Högskolan i Jönköping, 2013. Jönköping.
- Fleischer, H. & Kvarnellsell, H. (2015). *Digitalisering som lyfter skolan: teori möter praktik*. (1. uppl.) Stockholm: Gothia fortbildning.
- Harris, J. Mishra, P. & Koehler, M. (2009). Teachers' technological pedagogical content knowledge and learning activity types. *Journal of Research on Technology in Education*, 41(4) 393–416. DOI: 10.1080/15391523.2009.10782536
- Hunter, J. (2017) High possibility classrooms as a pedagogical framework for technology integration in classrooms: an inquiry in two Australian secondary schools. *Technology, Pedagogy and education*, 26(5), 559–571. DOI: 10.1080/1475939X.2017.1359663
- Hylén, J. (2011). *Digitaliseringen av skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Hylén, J. (2017). *Digitalisering i skolan: att tillsammans utveckla digital kompetens*. (Ifous rapportserie 2017:4). Stockholm: Ifous.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3:e uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Lantz-Andersson, A. & Säljö, R. (2014). Lärmiljöer i omvandling – En yrkesroll i utveckling. I A. Lantz-Andersson & R. Säljö (Red.), *Lärare i den uppkopplade skolan*. (1:a uppl.) (s. 13–37). Polen: Gleerups.
- Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys: exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.
- Olsson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. (3:e uppl.) Stockholm: Liber.
- Perselli, A. (2014). *Från datasal till en-till-en: En studie av lärares erfarenheter av digitala resurser i undervisningen*. Diss. Härnösand: Mittuniversitetet.
- Regeringskansliet (2017). *Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Sipilä, K. (2010). The impact of laptop provision on teacher attitudes towards ICT. *Technology, Pedagogy and Education*, 19(1), 3–16.

- Sipilä, K. (2014) Educational use of information and communications technology: teachers' perspective, *Technology, Pedagogy and Education*, 23:2, 225-241, DOI: 10.1080/1475939X.2013.813407
- Skolverket (2011), *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2016), *IT-användning och IT-kompetens i skolan*, Hämtad 2018-11-05 Från: https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/publikationer/svid12_5dfce44715d35a5cdfa2899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf3617.pdf?k=3617
- Skolverket (2018a), *Digitaliseringen i skolan – möjligheter och utmaningar*, Hämtad 2018-12-27 från: https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/publikationer/svid12_5dfce44715d35a5cdfa2899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf3971.pdf?k=3971
- Skolverket (2018b), *Förändringar och digital kompetens i styrdokument*, Hämtad 2018-10-07 från: <https://www.skolverket.se/temasidor/digitalisering/digital-kompetens>
- Sofkova Hashemi, S. & Spante, M. (2016a). Lärarprofessionens nya villkor i samhällets digitalisering. I S. Sofkova Hashemi & M. Spante (Red.), *Kollaborativ undervisning i digital skolmiljö*. (s. 125–135). Malmö: Gleerups.
- Sofkova Hashemi, S. & Spante, M. (2016b). Den didaktiska designens betydelse: It-didaktiska modeller och ramvillkor. I S. Sofkova Hashemi, & M. Spante (Red.), *Kollaborativ undervisning i digital skolmiljö*. (s. 9–19). Malmö: Gleerups.
- Strandberg, L. (2017). *Vygotskij i praktiken: bland plughästar och fuskklappar*. (3: uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2002). Lärandet i det 21:a århundradet. I R. Säljö, & J. Linderöth (Red.), *Utm@ningar och e-frestelser: IT och skolans lärkultur*. (s. 13–29). Stockholm: Prisma
- Säljö, R. (2012). Den lärande människan. I U. P. Lundgren, R. Säljö, & C. Liberg (Red.), *Lärande, skola, bildning: grundbok för lärare*. (s. 139–198). (2:a uppl.) Stockholm: Natur & kultur.
- Säljö, R. (2014). Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv. (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Tilton, J. & Hartnett, M. (2016). What are the influences on teacher mobile technology self-efficacy in secondary school classrooms? *Journal of Open, Flexible and Distance Learning*, 20(2), (79–93).
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

8. Bilaga 1

Hejsan!

Natalie Pettersson heter jag och går min sista termin som lärarstudent vid högskolan i Skövde. Jag skriver just nu ett examensarbete i pedagogik med inriktning mot yrkesutbildning.

Då digitaliseringen nu mer ska ingå som en central del i skolans verksamhet har mitt intresse legat i att ta reda på hur yrkeslärares uppfattningar ser ut kring att använda digitala verktyg i undervisningen och då på frisörprogrammet. Digitala verktyg som begrepp står i den här studien för tre saker, hårdvaran, mjukvaran och undervisningsmetoden. Det kan alltså handla om både appar, sociala medier, lärplattformar, datorer, smartboards, surfplattor och mobiltelefoner men även undervisningsmetoder i form av till exempel flippade klassrum.

Jag frågar därför dig om du vill medverka i min undersökning genom att svara på ett antal frågor via en intervju som rör din attityd till digitala verktyg. I vilken utsträckning du använder digitala verktyg i undervisningen idag har ingen betydelse för ditt deltagande.

Att besvara intervjufrågorna innebär att du som deltagare har möjlighet att reflektera över din attityd till digitala verktyg i undervisningen. Reflektionerna kan med fördel innebära att intressanta diskussioner uppstår lärare emellan vilket i sin tur leder till att digitala verktyg uppmärksammas mer inom frisörutbildningen. Jag anser därför att det inte finns några risker med att delta i min studie.

Du som respondent kommer behandlas med sekretess vilket innebär att den inspelade intervjun endast kommer vara tillgängligt för mig och min handledare och endast avses för den här studien. Intervjumaterialet kommer transkriberas och avkodas vilket innebär att du i den slutliga produkten kommer vara avidentifierad.

Deltagandet i studien är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta din medverkan utan att ange orsak till varför. Väljer du att delta i min undersökning kan du svara JA på det här mailet så hör jag snart av mig för att boka in en tid för intervju alternativt telefonintervju.

Vid eventuella frågor, tveka inte att höra av dig!

Med vänlig hälsning, Natalie Pettersson

9. Bilaga 2

Intervjuguide (semistrukturerad)

Inledande frågor

1. Ålder?
2. Hur länge har du arbetat som yrkeslärare på hantverksprogrammet?
3. Vilka kurser undervisar du i?
4. Vilken/Vilka årskurser undervisar du i just nu?

Frågor kring digitala verktyg i undervisningen

5. Vad tänker du på när jag säger `Digitalisering i skolan/samhället`?
6. Vilka digitala verktyg använder du dig av i undervisningen? Finns de digitala verktygen du efterfrågar att tillgå?
7. På vilket sätt använder du dig av de digitala verktygen? (Planering, undervisning, dokumentation, utvärdering)
8. Hur ofta väver du in digitala verktyg i din undervisning?
9. Vilken funktion anser du att digitala verktyg har för din undervisning? Fördelar/
Nackdelar
10. Vilka eventuella svårigheter ser du i att använda digitala verktyg i undervisningen?
11. På vilket sätt kan digitala verktyg vara ett stöd för eleverna att nå kursmålen?
12. Uppfattar du eleverna som mer motiverade då digitala verktyg vävs in i undervisningen?
Varför? Varför inte?
13. Anser du att du har god kompetens inom digitala verktyg? Varför? Varför inte?
14. På vilket sätt ges du som lärare fortbildning inom digitala verktyg? Följs det upp?
15. Hur tar du och dina kollegor lärdom av varandras erfarenheter när det gäller digitala verktyg?